

Sociálně politické aspekty rozvoje vědeckovýzkumné činnosti v ČSLA

Rozvoj vědy a vědeckovýzkumné činnosti spolu s praktickým využitím výsledků vědeckého poznání, v zájmu dynamického rozvoje socialistické společnosti, stály vždy v popředí pozornosti stranických a státních orgánů.

Neztrácí proto svůj smysl a má své oprávnění připomenout si při zamyšlení nad současnými úkoly rozvoje vědy v podmínkách naší armády základní a závazné požadavky strany a stranické linie ve vědeckovýzkumné práci.

Rezoluce XIV. sjezdu strany, která vychází z bezprostředního sepětí rozvoje socialistické společnosti s rozvojem vědy, z požadavku organického spojení vymožeností vědeckotechnické revoluce s přednostmi socialismu, ze spoluúčasti vědy na realizaci politickostrategických cílů historického poslání dělnické třídy, z principu internacionálního charakteru vědy a s tím související prohlubující se integrace vědy v zemích světového socialistického společenství ukládá:

„Ve spojení s účinnými opatřeními v hospodářském životě je nutno uskutečnit racionální uspořádání a obsahové zaměření celé vědeckovýzkumné základny ČSSR. Zabezpečit jednotné a komplexní řízení vědy ve všech jejích složkách. Hledat cesty dalšího využití naší rozvinuté vědecké základny, rozhodně překonávat tendence k samoučelnosti ve výzkumu, koncentrovat síly na hlavní úkoly, přiblížit vědu výrobě a praxi a vytvářet takové

vé podmínky, aby tvořivá práce vědecké inteligence mnohem víc přispívala k dalšímu rozvoji socialismu, zesílit funkci státního plánu rozvoje vědy a techniky v jeho návaznosti na plány ekonomického a společenského rozvoje.

V třídně rozděleném světě vystupuje do popředí ideologická funkce vědy. Pro její plné uplatnění jako nástroje třídního boje je nutno překonat důsledky elitářského pojetí vědy a revizionistické destrukce minulého období“. (Sborník: XIV. sjezd KSČ, Praha 1971, str. 584).

Není žádným tajemstvím, že buržoazní ideologie zpochybňuje vedoucí úlohu dělnické třídy v rozvíjení vědeckotechnické revoluce. Nejsou zdaleka překonány ani revizionistické teorie, které se snaží pěstovat u technické, přírodovědecké a humanistické inteligence elitářské vědomí a postoje ve vztahu ke společenskému životu.

Organické spojení výsledků vědeckotechnické revoluce s přednostmi socialistického společenského systému považuje strana za kategorický požadavek přítomnosti i budoucnosti, na němž závisí nejen rozvoj socialistické společnosti, ale i účinná a spolehlivá vojenská obrana výsledků revoluce v historické perspektivě i rozhodující vítězství socialistického společenského systému nad systémem kapitalistickým v celosvětovém měřítku.

Zaujímá-li věda, její rozvíjení a praktické užití jedno z významných míst v po-

litičtém, ekonomickém i kulturním životě naší společnosti, nemůže tomu být jinak ani v naší armádě.

Zamýšlíme-li se nad problematikou rozvoje vědy a vědeckovýzkumné činnosti, jejího smyslu a společenského poslání v naší společnosti včetně armády, nemůžeme zapomínat na skutečnost, že vědecká činnost není nějakou výlučnou sférou společenské praxe, která se vymyká sociálnímu ovlivňování, žije svým vlastním na společnosti nezávislým životem a nezajímá se o společenské osudy. Právý opak je pravdou.

Rezoluce XIV. sjezdu naší strany znovu zdůrazňuje, že: „Politika strany v oblasti vědy je... nedílnou součástí její celkové politické strategie při uskutečňování historické úlohy dělnické třídy.“ (Sborník: XIV. sjezd KSČ, Praha 1971, str. 583.)

Leninův požadavek „spojení vědeckého komunismu s dělnickým hnutím“, formulovaný v období konstituování strany nového typu jako jeden z vůdčích principů v činnosti komunistických stran, nabývá významu po dobytí politické moci dělnickou třídou, v období postupné realizace úkolů socialistické revoluce v národním měřítku, stejně tak jako v boji za kvalitativní změny v poměru sil mezi koexistujícími protikladnými společenskými systémy a tím i pro vytváření předpokladů pro další rozvoj světové proletářské revoluce. Jde o spojení moci dělnické třídy s mocí vědy vůbec, v němž spočívá nepřemostitelnost socialismu a komunismu v soudobých i budoucích sociálních zápasech se silami starého vykořisťovatelského světa.

Vědeckovýzkumná činnost není proto nějakou výlučnou sférou společenské praxe, která by se vyvíjela nezávisle na společenských vztazích, jak se snaží ukazovat různé nemarxistické názory a tendence, které tak vědu zbavují jejího vlastního smyslu a poslání a vedou k jejímu zneužívání v zájmu vládnoucí monopolní buržoazie. Za socialismu slouží věda výstavbě socialistické a komunistické společnosti a k zabezpečení její obrany proti imperialistické agresi. Proto politické vedení strany a uplatňování jejího vlivu v oblasti rozvoje vědy a techniky a výchovy vědeckých pracovníků je nedílnou součástí politické strategie strany při naplňování historického poslání dělnické třídy.

Strana musí svými politickými směrnici a pokyny řídit a ovlivňovat všechny třídní bitvy, které dnes s neobyčejnou urputností probíhají na všech základních frontách třídního boje, počínaje

politickou a ekonomickou frontou a konče kulturní a tedy i vědeckou frontou.

Věda je významným aktérem v třídních zápasech současnosti. Skončila éra indiferentní, neutrální, neangažované vědy. Vědeckovýzkumní pracovníci nemohou být lhostejnými diváky, povznesenými nad probíhající třídní zápasy, které se dotýkají dalších osudů lidstva. Podíl vědy na osvobozovacím hnutí proletariátu vzrůstá a je nezastupitelný.

Je nezvratnou skutečností, že všestranný rozvoj vědy a techniky se stal jedním z faktorů základního obrátu v poměru sil mezi oběma systémy.

Nejde však zdaleka jen o službu, kterou je věda povinna prokazovat sociálním silám, jejichž programem je osvobození lidí od nejružnějších forem a projevů ekonomického, politického, duchovního útisku. Dělnická třída bojuje svůj třídní zápas nejen za osvobození sama sebe a svých spojenců, ale i za osvobození vědy a vědeckovýzkumných pracovníků od zotročujícího, ponižujícího, komerčního kapitálu, podřízeného postavení vědy, jako jednoho z nejneproduktivnějších druhů zboží současnosti.

Ideologické plénum ÚV KSČ z října 1972, které konkretizovalo linii XIV. sjezdu strany v ideové oblasti, soustředilo pozornost společenských věd na tři základní skupiny problémů: rozpracování sociálních aspektů vědeckotechnické revoluce; teoretické objasňování problematiky formování všestranně rozvinuté, socialisticky hodnotově orientované, socialistickým životním stylem žijící, jedním slovem socialisticky myslící a socialisticky jednající osobnosti; konečně od společenskovědních pracovníků požaduje, aby včasným marxisticko-leninským řešením sociálních problémů kriticky překonávali nemarxistické, oportunistické, revizionistické a antikomunistické názory a teoretické koncepce a zabráňovali i vzniku jejich recidiv.

Bouřlivý vývoj přírodních a technických věd, jehož jsme dnes ve světě svědky, vyžaduje, abychom při náležitém pozitivním oceňování vědy a techniky, čelili jejich fetišizaci, projevům bezduchého, nad společenské vztahy a potřeby povýšeného scientismu a technicismu, obvykle parazitujících na pozitivismu.

Při jakékoli úvaze o současných úkolech vědy a vědeckovýzkumné činnosti, její orientaci, plánování a řízení, jejích sociálních funkcích a smyslu vědecké činnosti, stejně jako při řešení otázek kádrového a materiálního zabezpečení vědecké práce musíme mít na zřeteli, že věda

představuje v soudobé civilizaci polydimenzionální sociální jev, s mnohostranným vlivem na všechny oblasti společenského života.

Dnes již zdaleka nevystačíme s vymezením vědy jen jako jedné z forem společenského vědomí, či formy duchovní reflexe objektivní reality ve vědomí člověka, dokonce ani ne s tezí, podle níž je věda souhrnem či systémem poznatků o světě, o přírodní a sociální realitě.

Nesporně věda je vším tím, co výše uvádím; je však něčím mnohem významnějším. Věda se dnes stává určující složkou společenských produktivních sil ať již ve formě kvalifikace a vzdělání lidí, nebo ve formě techniky jako objektivizovaného, zpředmětného, materializovaného poznání, nebo v podobě řídicích, metodologických a technologických postupů, uplatňovaných ve společenské řídicí a organizátorské činnosti. Tím vším se věda současně stává významným nástrojem společenského přetváření světa pokrokovými sociálními třídami a skupinami.

Posláním přírodních a společenských věd není dnes zdaleka jen přinášet nové a nové poznání, ale prvořadě stát se nástrojem člověka v úsilí za důstojnější, lidštější podmínky života lidí.

Není žádným tajemstvím, že rozvoj vědeckého poznání plní v současném třídně rozděleném světě rozpornou úlohu.

Výsledků vědeckovýzkumného úsilí mohou využít pokrokové třídy v zájmu a ku prospěchu lidstva, ale v míře o něco menší jich mohou i třídně egoisticky využít proti samotnému lidstvu reakční síly.

Z toho vycházejí optimisticky a pesimisticky laděná hodnocení úlohy vědy v současné epoše třídně rozděleného světa.

Lidé optimisticky orientovaní spatřují ve vědě činitele schopného vytvořit bezmála ráj na zemi, stejně tak jako lidé pesimističtí považují rozvoj vědy za úhlavního nepřítele člověka a dehumanizující faktor v soudobé civilizaci.

Nalezení skutečného místa a úlohy vědy v životě společnosti je v prvé řadě podmiňováno jejím spojením se subjekty politické moci, se společenskými třídami, které vytvářejí nejen prostor rozvoji vědeckovýzkumné činnosti, jejímu zaměření, ale i vtiskují smysl celému vědeckopoznávacímu snažení. Tuto skutečnost nám více než cokoli jiného v dostatečné míře demonstrují protikladné osudy vědy v dnešním třídně rozděleném světě, v jeho kvalitativně odlišných světových sociálně ekonomických soustavách.

Kapitalistický systém podrobil vědu své sociální kontrole, přeměnil ji v bezpro-

střední sílu ve službách kapitálu, vtiskl jí charakter cizí, nepřátelské síly vládnoucí nad pracujícími. Kapitalismus rozšířil okruh vykořisťovaných i o vědce. Zmonopolizoval vědu a její výsledky, podřídil ji buržoaznímu státu, politické, ekonomické a vojenské elitě moci. Vtiskl vědě sociální smysl rozhojňování kapitálu, upevňování a stabilizování kapitalistických poměrů doma i ve světě vůbec, zabráňování revolučních sociálních proměn světa a reakčnímu restaurování kapitalistických vztahů tam, kde byly socialistickou revolucí odstraněny.

V podmínkách socialistického společenského zřízení, v němž člověk přestává být prostředkem zhodnocení kapitálu a tím i prostředkem hromadění bohatství na jednom, při současné kumulaci bídy na druhém pólu sociálního antagonismu, kdy neodvratně končí epocha výroby pro výrobu kapitálu, kdy naopak do centra společenského zájmu se dostává jako účel všech prostředků univerzální rozvoj každé osobnosti, není prvořadým a výlučným úkolem vědy jen rozvoj předmětného světa věcí, předmětného bohatství, ale rozvoj produktivních sil společnosti a v jejich rámci především rozvoj bohatství každého člověka, bohatství představovaného jeho intelektem, duchovními, morálně politickými, světonázorovými a socialisticky orientovanými hodnotami, jimiž se člověk realizuje jako skutečný dějinný činitel, při přestavbě společenských poměrů na zásadách socialismu i při vojenské zástitě probíhajících a uskutečněných revolučních společenských proměn. To vše nemůžeme uskutečnit bez zvědeckování společenské praxe, bez využívání výsledků vědy ve všech oblastech našeho společenského organismu.

XIV. sjezd strany stanovil základní rysy stranické politiky v oblasti vědeckotechnického rozvoje. Mezi nimi nacházíme: organickou jednotu vědeckotechnického rozvoje s řešením úkolů hospodářské výstavby, třídní pojetí vědeckotechnického rozvoje (věda a technika se stávají zbraní revolučního boje dělnické třídy), internacionální přístup k vědeckotechnickému rozvoji a uplatnění vedoucí úlohy strany při řízení, plánování, kádrovém a materiálním technickém zabezpečování vědecké tvorby a realizaci jejich výsledků do praxe. Tyto rysy platí i pro vědeckovýzkumnou základnu ČSLA. (Srovnej: Zpráva předsednictva ÚV KSČ k otázkám vědeckotechnického rozvoje československého národního hospodářství, Rudé právo 16. května 1974, str. 3.)

Strategický cíl, který sledují komunistické strany v socialistických zemích

ve vědeckovýzkumné oblasti — plně využít všech možností vědeckotechnického pokroku k soutěži se světovým kapitalistickým systémem a zajištění převahy světového socialistického systému nad kapitalistickým — nachází v armádě své vyjádření v požadavku trvalého zvyšování bojové síly armády prostřednictvím jejího vybavování nejmodernější vojenskou technikou, uplatňováním závěrů socialistické vojenské vědy v bojové a politické přípravě, zvyšováním vědeckotechnické úrovně kádru a mistrným ovládnutím soudobé vojenské techniky.

Není pochyb o tom, že vědeckovýzkumná pracoviště ČSLA jsou vázána stranickou i služební povinností nalézt své specifické místo při rozpracování výše uvedené problematiky, jmenovitě potom jejích vojenských a vojskopolitických stránek.

Poznávací činnost v naší armádě není zdaleka výlučnou záležitostí specializovaných vědeckovýzkumných pracovišť ČSLA a kateder vojenských akademii a vysokých škol. Subjektem poznání v ČSLA a tudíž i součástí společenskovědní základny jsou právě tak služební a stranickopolitické orgány různých stupňů, které bezprostředně řídí činnost vojsk a ostatních zařízení armády.

Jak před služebními a stranickopolitickými orgány, tak i před specializovanými vědeckovýzkumnými pracovišti armády a katedrami vysokých vojenských škol stojí v zásadě společný cíl i sociální funkce a smysl poznávací aktivity — dospět k objektivně pravdivému poznání ve vojenství a pozitivně tak ovlivňovat vojenskou mírovou i případnou válečnou praxi.

Jak zdůrazňují závěry celoarmádního aktivu k vědeckotechnickému rozvoji v ČSLA z června 1974, velení armády, ústřední orgán MNO, Generálnímu štábu, Hlavní politické správě, velitelům a štábům různých stupňů, právě tak jako stranickopolitickým orgánům, připadá kromě vědeckoodborného řešení klíčových problémů vojenského umění, výstavby armády, velení, výcviku a výchovy vojsk, stranickopolitické práce, technického a materiálního zabezpečení činnosti vojsk, navíc určovat hlavní směry vědeckovýzkumné činnosti v armádě, integrovat vědeckovýzkumnou práci, pečovat o kádrové a materiálně technické zabezpečení vědecké práce a zajišťovat spolu s kompetentními orgány uplatnění výsledků vědeckovýzkumné činnosti v životě vojsk.

V tomto smyslu jsou specializovaná pracoviště vědeckovýzkumné základny ČSLA vázána služební a stranickou povinností řešit úkoly vzniklé na základě

„společenské objednávky“ příslušných služebních a stranickopolitických orgánů.

Vědeckovýzkumná základna ČSLA je povolána k tomu, aby rozvíjením teoretické činnosti v oborech vojenských, technických, společenských a z části i lékařských věd převzala svůj podíl na základních úkolech naší celospolečenské vědní základny.

Nezastupitelnost armádní vědeckovýzkumné základny se týká především analýzy vojenských aspektů přírodních a společenských věd, využívání výsledků vědeckého poznání k zabezpečení současných i perspektivních nároků, které přináší vědeckotechnická revoluce ve sféře vojenství, jmenovitě pokud jde o organizační výstavbu a všestrannou připravenost socialistické armády na soudobé nároky vedení ozbrojeného boje.

Veškerý vědeckotechnický rozvoj v armádě musí směřovat ke zvyšování bojových schopností a úderné síly vojsk. To však klade nové nároky na velitelský sbor, který musí zabezpečit, aby nová účinnější technika a získané vědecké poznatky byly nástrojem ke zkvalitnění přípravy vojáků pro vedení soudobého ozbrojeného zápasu. Tyto skutečnosti kladou řadu úkolů před vojenské školství jak ve výchovně vzdělávacím procesu důstojníků ČSLA, tak i v rozvoji vědeckovýzkumné činnosti.

Zvyšující se nároky na řízení a velení, výchovu a vzdělávání vojenských kádru, ovládnutí vojenského umění, nemůžeme dnes uspokojivě řešit bez vědy a využití výsledků vědeckého poznání.

V úvahách o úkolech a poslání armádních vědeckých pracovišť vycházíme ze skutečnosti, že ČSLA se svou vědeckovýzkumnou kapacitou je nejen nedílnou součástí vědeckého potenciálu, jímž disponuje celá naše společnost, ale je součástí vědecké základny států Varšavské smlouvy i RVHP.

Věda a vědeckovýzkumná činnost představují internacionální jev. Avšak v podmínkách soudobého třídně rozděleného světa, politického, ekonomického, vědeckotechnického a jiného zápasu a scutěžení, z důvodů hodných zvláštního zřetele však nemůžeme očekávat, že se všem výsledkům vědeckého a technického pokroku dostane všeobecné, celosvětové publicity.

To platí především pro ty vědní obory, které mají mimořádný význam pro obrannou schopnost země a koalice.

Obranný charakter socialistických států, která spočívá na koalici principu, vyžaduje překonávání rozvíjení vědeckovýzkumné činnosti v úzkých národních či státních hranicích.

Důsledně uplatnění proletářského internacionálního v politice, ekonomice, vědě a kultuře, stejně tak jako ve vojenské spolupráci s veškerou naléhavostí staví požadavek rozvíjet vědeckotechnickou spolupráci socialistických zemí na koaličních, mezinárodních socialistických zásadách.

Tento požadavek má obecnou, celospolečenskou platnost a vojenství nečiní v tomto směru žádnou výjimku.

Je všeobecně známou skutečností, že zabezpečení spolehlivé obrany naší země můžeme dosáhnout jen v rámci koordinovaného, integrovaného úsilí zemí Varšavské smlouvy, především pak vstřannou spoluprací s vedoucí silou tohoto spojeneckého svazku — Sovětským svazem.

V současné době jen nemnoho států si může dovolit z ekonomických, kádrových aj. důvodů komplexně rozvíjet vědeckovýzkumnou činnost ve všech dnes existujících vědních oborech. Sovětský svaz však mezi takové státy nesporně patří.

V našich poměrech si stěžujeme dovolit držet krok ve všech nově a nově vznikajících oblastech diferencujícího se a specializujícího se vědeckého poznání jak z příčin relativní omezenosti materiálních zdrojů, tak i z nedostatku kvalifikovaných vědeckovýzkumných kádrů pro všechny dnes existující a v budoucnu vzniklé vědní obory.

Avšak nejen z těchto, ale v určité míře z vojskopolitických důvodů, se ve svém nejvlastnějším zájmu musíme zapojovat do ekonomické, ale i vědeckovýzkumné integrace zemí socialistického společenství, zvláště pak integrovat ve vědecké činnosti s příslušnými vědeckovýzkumnými pracovišti Sovětského svazu a jeho armády.

Jsou to především vojskopolitické potřeby, které objektivně vyžadují, abychom v zájmu zabezpečení výstavby, připravenosti, vyzbrojenosti armády k vedení soudobého ozbrojeného zápasu systematicky studovali a v oblasti vlastního vědeckého poznání i praxe celého armádního organismu využívali nejnovějších poznatků sovětské vojenské vědy a výsledků vědeckotechnického pokroku.

Komplexní program dalšího prohlubování a zdokonalování spolupráce a rozvoje socialistické ekonomické integrace členských států RVHP zahrnuje ve vědě a technice celou řadu integračních opatření, počínaje dlouhodobým plánováním vědeckotechnického rozvoje, kooperací, koordinací při řešení vědeckotechnických výzkumů, výměnou vědeckých poznatků, informací a vynálezů, včetně spolupráce

při přípravě vědeckých kádrů. Není pochyb o tom, že i pro armádní vědeckovýzkumné instituce je jedinou cestou, jak se mohou armádní vědecké instituce socialistických zemí efektivně zhostit svých úkolů.

Tento požadavek integrace vědecké činnosti nikterak neznamena eliminaci podílu ostatních socialistických států na řešení vědeckovýzkumných úkolů jak koaličního, tak i státního charakteru.

Naše vlastní vědeckovýzkumná základna, armádní i civilní, stojí v tomto smyslu před úkolem řešit řadu vědeckovýzkumných vojenských problémů, které vyplývají z úlohy a místa našeho státu v obranném svazku Varšavské smlouvy i mezinárodní socialistické hospodářské integrace v rámci RVHP.

Jde vlastně o dvojediný úkol — spolu s řešením vědeckovýzkumných úkolů „národního“ charakteru spolupodílet se na zkoumání úkolů „internacionálního“, koaličního významu.

Přejímání a využívání výsledků vědeckotechnického pokroku sovětské vědy a výsledků vědeckého poznání ostatních socialistických zemí tak provází i přispívání vlastními výsledky vědeckého poznání do společné pokladnice armád Varšavské smlouvy.

Aby náš vlastní přínos byl co možná největší, nezbyvá, než řešit i v armádní vědeckovýzkumné činnosti některé úkoly spolurozhodující o efektivitě vědecké práce.

Služební i stranickopolitické orgány armády, ale v míře o nic menší i vědeckovýzkumná pracoviště ČSLA musí průběžně řešit koncepční otázky rozvoje vědeckovýzkumné činnosti v ČSLA, stanovit dlouhodobější prognózy, formulovat a zadávat úkoly armádním i civilním vědeckým zařízením, koncentrací na vybrané stěžejní úkoly a potřeby praxe čelit extenzitě ve vědeckovýzkumné práci, prosazovat mezioborovost ve vědecké práci, materiálně a kádrově zabezpečovat výzkumnou činnost, odstraňovat duplicitu, zkvalitňovat práci informačního systému a co je zvláště důležité, operativně využívat výsledků vědeckotechnického pokroku ve vojenské praxi.

Nebývalý rozmach vědeckého poznání, stále se prohlubující diferenciace a specializace věd, která má za následek, že se v průběhu několika málo desetiletí zdvojnásobuje počet vědních oborů, nové a nové stále náročnější vědeckovýzkumné úkoly, které společenská praxe staví před vědeckovýzkumné pracovníky, stejně tak jako rychlý růst nákladů a prostředků, které musí společnost vynakládat na ma-

teriální zabezpečení vědeckovýzkumné práce, přesahuje možnosti mnoha zemí dostát těmto nárokům.

Vědeckotechnický pokrok dnes do značné míry stírá specifičnost a výlučnost diferenciace vědeckovýzkumných úkolů na úkoly čistě „civilní“ nebo „vojenské“ povahy.

Stěžl bychom našli ve vědecké činnosti oblast, která by se v různém stupni nedotýkala jak občanské, tak i vojenské sféry. Moderními soudobými technickými prostředky vybavená armáda, i při nepomíjitelné specifičnosti, až přesplní svým technickým vybavením a kvalifikací lidí připomíná vyspělá průmyslová odvětví výroby.

Spolupráce mezi armádními a civilními vědeckovými pracovišti má v našich podmínkách dlouholetou tradici, z níž mají užitečný prospěch obě strany.

Zdůrazňujeme-li znovu požadavek kooperace a spolupráce vědeckých pracovišť armádních a civilních, činíme tak z celé řady důvodů. Mezi nimi je nutné uvést relativní omezenost vědeckovýzkumné základny naší společnosti a z ní vyplývající kategorický požadavek koncentrace úsilí na společné, základní výzkumné úkoly, požadavek zkrácení doby řešení a praktického využití vědeckých poznatků, efektivní hospodaření s finančními a materiálovými prostředky, které naše společnost uvolňuje na vědeckovýzkumnou činnost a v neposlední míře, což je zvláště závažné, dosáhnout takové vzájemné informovanosti, pokud tomu nejsou na zábranu zřetelné důvody vojenských tajemství, o řešeních a vyřešených úkolech, aby se některá vědeckovýzkumná pracoviště nedostala do situace, že „vynalézají a objevují již vynalezené a dávno předtím poznané“.

Přeměna vědy v jednoho z intenzifikčních činitelů celospolečenského rozvoje, včetně rozvoje soudobého vojenství, vyžaduje, aby bylo skoncováno s živelností ve vědeckovýzkumné činnosti, aby i tato významná oblast tvorby společenských hodnot byla, sice bez zbytečného a malicherného poručnickování, citlivě řízena a plánována.

Strana opětovně zdůraznila: „Budeme podporovat tvůrčí přístup při hledání cest řešení, ale současně posilovat plánovací kázeň a disciplínu. Energičtěji musíme překonávat subjektivní přístup a živelné požadavky, v nichž se projevují skupinové a individuální zájmy.“ (Zpráva předsednictva ÚV KSČ k otázkám vědeckotechnického rozvoje československého národního hospodářství, Rudé právo, 16. května 1974, str. 4.)

Věda ke svému rozvoji nezbytně vyžaduje řadu administrativních opatření, počínaje zákonodárnými akty, přes opatření v plánování, kádrovém, finančním, materiálně technickém zabezpečení vědeckovýzkumné činnosti. Potřebuje přijímání včasných administrativních opatření, nestírá však administrativní.

V naší armádě byl v pokrizovém období vývoje naší společnosti znovu zaveden a obnoven princip dlouhodobého plánování rozvoje vědy a vědeckovýzkumné činnosti v ČSLA, čímž byla do značné míry omezena pochybná praxe z dřívější doby, kdy vytváření a výběr vědeckovýzkumného úkolu byl v převážné míře dílem iniciativy, a neváháme říci, někdy i libovůle vědeckovýzkumného pracovníka či pracovního kolektivu, než výrazem zdůvodněné společenské objednávky řídících složek armádní instituce. Tomu také odpovídala povaha plánů vědeckovýzkumné práce, které neměly daleko k prosté sumarizaci iniciativních, ze zdola vzešlých vědeckovýzkumných problémů.

Slabým místem v plánování a ovlivňování vědeckovýzkumné práce v naší armádě jsou stále proporce mezi individuální a kolektivní týmovou vědeckovýzkumnou činností.

Výsledky vědeckopoznávací činnosti nejsou zdaleka produktem práce jednotlivce a každý nový objev je dílem spolutvůrců celé řady předcházejících i současných vědeckovýzkumných pracovníků, výsledkem tvořivé akumulace a kritického přehodnocování úhrnu předcházejícího i soudobého poznání. Z řady příčin, zdaleka ne pouze subjektivní povahy, je však vědecká práce stále ještě převážně individuální a méně kolektivní záležitostí.

Tato skutečnost má nejen negativní průvodní důsledek pro efektivitu vlastního poznání a tím i pro včasné využití výsledků vědeckovýzkumné činnosti v praxi. Nekolektivnost ve vědecké činnosti, kromě značného rozptylu pozornosti a vynakládané energie vědeckých pracovníků, kteří se často izolovaně zabývají týmtéž problémem, napomáhá bohužel posilování i některých, se socialistickou morálkou se nesnášejících tendencí a vlastností, jako je individualismus, monopolizace myšlenek, studijních pramenů, neochota přispět konsultací a radou druhému, úzkostlivé zakládání si na vlastní prestiži, sřezání vlastní autority atp.

Monopolizační tendence jedinců ve vědeckovýzkumné činnosti a s nimi spjaté nešvary se začaly nebezpečně rozrůstat a praktikovat i v armádě zejména v krizových letech 1968—1969, ale i v předcházejících letech.

Strana požaduje od vědeckovýzkumných pracovníků, aby při důsledném vycházení z ideových základů marxismu-leninismu vytvořili ovzduší, které podporuje vědecké hledání, výměnu názorů i přijímání rizik.

Věda ke svému optimálnímu rozvoji nezbytně vyžaduje rozvíjení vědeckých diskusí, komunikací vědeckých sdělení, formulování myšlenek a závěrů, jejich obhajobu v soutěži a konkurenci jiných stanovisek, vědecké experimentování atp.

Od vědeckých pracovníků požadujeme nejen smělé a tvůrčí hledání, ale v míře o nic menší i občanskou spoluodpovědnost za využití výsledků poznání ve prospěch sociálního pokroku a za zabránění zneužití vědy reakčními společenskými silami.

Rídit cílevědomě rozvoj vědeckovýzkumné práce vyžaduje systematickou péči o vyhledávání talentovaných jedinců, jejich politické a odborné vzdělání a postupné prověřování řešením vědeckovýzkumných úkolů.

Obdobně jako na civilních vědeckovýzkumných pracovištích a institucích i v armádě jistá část vědeckovýzkumných pracovníků, jak z oblasti společenských tak i přírodních věd, v krizovém období politicky i odborně zklamala a byli jsme nuceni se s nimi pracovně rozejít.

Nacházíme se v období konstituování a kadrového doplňování vědeckovýzkumných a vědeckopedagogických pracovišť. Před každým, kdo má předpoklady k tvůrčí práci, se otevřely nebyvalé možnosti.

Desítky důstojníků a občanských pracovníků vstoupily nebo vstupují do různých forem vědecké přípravy.

Ukazuje se potřeba zkvalitnit výběr budoucích vědeckých pracovníků, optimalizovat a zkvalitňovat věkovou strukturu vědeckovýzkumných kolektivů, vytvářet příznivější pracovní podmínky pro vědeckoodborný růst, přitom však nepomínat ani na využívání vlastních osobních rezerv vědeckých aspirantů.

Není žádným tajemstvím, že kvalita a efektivnost vědeckovýzkumné činnosti v rozhodující míře závisí na připravenosti a erudovanosti vědeckých pracovníků i na podmínkách, které jim budou pro práci vytvořeny.

Vlastní příprava vědeckovýzkumného pracovníka, započteme-li jako součást jeho přípravy i vysokoškolské studium, představuje ve svém průměru 10–15 let náročného studia. Jde o významnou část produktivního života člověka, čemuž odpovídají i „investice“, které společnost vynakládá na jeho přípravu.

Návratnost těchto investic je však značná. Jak ukazují světové výzkumy, vy-

soce kvalifikovaný pracovník je s to vrátit společnosti za několik málo let ve výsledcích své vědecké práce a po další desítky let je dále vysoce zhodnotit.

To ovšem platí jen za určitých podmínek: není-li kvalifikovaný pracovník využíván na nekvalifikovanou práci, není-li mrháno investicemi, vloženými do jeho vzdělání.

Aby k takovým ztrátám nedocházelo, k tomu je nezbytné přijímat nutná opatření v oblasti řízení vědecké práce, počínaje tvorbou reálné společenské – armádní – objednávky, která by byla syntézou pracovních kontaktů mezi praxí a vědou, vytvářením optimálních podmínek přípravy nových vědeckých pracovníků, péči o konstituování a fungování systému vědeckých informací, vybavením vědeckých pracovišť potřebnými pomocnými vědeckými silami, včasným uváděním výsledků vědecké práce do praxe atp.

Aniž sdílíme stanoviska a názory scientističtího elitismu, považujícího vědu za určujícího dějinytvorného činitele, disponující všemocnou, démonickou silou, schopnou vyřešit jakýkoli soudobý společenský problém, přece jenom nemůžeme popřít, že věda a vědeckovýzkumná činnost představuje v dnešních výspěchách civilizací významný sociální jev, který zasahuje a ovlivňuje celý společenský život.

Věda a její produkty jsou lidským dílem. Aby však vědeckého poznání nebylo zneužito proti lidstvu, proti jeho úsilí o dosahování vyššího stupně ovládnutí přírodních a společenských sil, aby se věda nezpronevěřila svému socialistickému humanizačnímu poslání, je dnes velmi naléhavé, dát tak, jak je tomu v naší socialistické společnosti a její armádě, vědecké poznání do rukou progresivních společenských sil, které jediné skýtají záruku vytváření příznivých podmínek pro rozvoj vědeckého poznání, jako kadrového a materiálního zabezpečení, jeho využití ke kultivaci společenskopraktické činnosti a revolučním přeměnám světa.

I v armádě plní vědeckovýzkumní pracovníci nezastupitelnou úlohu při rozvíjení vědeckotechnické revoluce pod vedením dělnické třídy jako její spojenec. Čím více chápe socialistická inteligence toto své poslání a přispívá svými schopnostmi ve prospěch socialismu, tím významnější místo zaujímá ve společnosti, nabývá větší jistoty a dostává širší prostor pro svou tvůrčí práci a rozvoj.

V žádné oblasti společenského života dnes zdaleka nevystačíme pouze s empirickými zkušenostmi a rutinou při řešení a ovlivňování složitých společenských procesů.